

**Friends of
the Earth**
Vlaanderen & Brussel

Bulletin

zomer
2012

Friends of the Earth bulletin

Driemaandelijks tijdschrift, jaargang 21, nummer 3, zomer 2012

COVER:

The Big Greenwash Circus, Brussel 23 juni 2012

Foto: Ellard Vasen

Colofon

Redactie

Lieve De Kinder, Nicola Freeman,
David Heller, Willem Van den
Panhuysen, Famke Vekeman

Vormgeving

Rein Meyts

Secretariaat

Friends of the Earth, Vlaanderen
en Brussel vzw
Maria Hendrikaplein 5-6,
9000 Gent.
Tel +32-9-242 87 52
Fax +32-9-242 87 51
www.moederaarde.be
contact@motherearth.org
Open: ma. t/m vr. 9u-17u

Redactie

Friends of the Earth- redactie:
lieve@motherearth.org

Homepage Bulletin

www.motherearth.org/bulletin

Rekeningnummer

IBAN: BE91 5230 4604 6076
BIC: TRIOBEBB

Copyright

Overname en gebruik van artikelen
worden aangemoedigd mits bron-
vermelding.

Druk: Druk in de Weer, milieu-
vriendelijke inkt en papier.

Lokale FoE Groepen

FoE Vlaanderen en Brussel

contact in Brussel: Femke
Muylaert
femke.muylaert@gmail.com

Les Amis de la Terre - Belgique

contact in Brussel: Paul De Neyer
pauldeneyer@gmail.com

FoE Limburg

Contact: Wim Stevens
limburg@motherearth.org

Klimaat- en Vredesactiegroep Pimpapoentje

Contact: Andy Vermaut
andy.vermaut1@telenet.be

FoE Campagnes/Projecten

Kernontwapening

Contact: David Heller
david.heller@foeeurope.org
GSM: +32 472 34 24 63

Klimaat/Energie

Contact: Famke Vekeman
famke@motherearth.org
GSM: +32 485 36 59 69

Verarmd Uranium

Contact: Ria Verjauw
ria@motherearth.org
GSM: +32 474 75 66 68

Werkgroep Inheemse Volkeren

Contact: Lieve De Kinder
lieve@motherearth.org

VRAK: Aktie VRedesbelasting

Contact: Dirk Panhuis
vrak@advalvas.be – <http://surf.to/vrak>

Kempisch Forum Voor Atoomstop

Contact: Jan Claes

Young Friends of the Earth

Contact: Natan Hertogen
natanhertogen@yahoo.com

Werkgroep Arbeiders, boeren en consumenten (ABC)

Contact: Rik De Coninck
rikdeconinck@hotmail.com

Werkgroep volksbossen

contact: Andy Vermaut
andy.vermaut1@telenet.be

Lidmaatschap

Je bent lid vanaf 5 à 30 € per jaar. Je ontvangt dan het maandelijks e-zine, het driemaandelijks bulletin en korting in Lekker Gec en Komkommertijd, twee vegetarische restaurants in Gent. Je bent donateur vanaf minstens 2,5 € per maand. Je ontvangt naast wat hierboven vermeld is ook 10% korting op FoE koopwaar. Een formulier voor lidmaatschap via permanente opdracht – wat we sterk aanmoedigen – kan je downloaden op www.moederaarde.be. Een andere optie is om je lidgeld over te schrijven op het rekeningnummer van Friends of the Earth 523-0460460-76, met vermelding: lidgeld + naam en voor-
naam.

'Nee aan de valse oplossingen
van het groene kapitalisme'

Foto: cupuladospovos

Voorwoord

Beste lezer,

Reeds vóór de start van de Rio+20 top over duurzame ontwikkeling was duidelijk dat het een flop zou worden, met enkel vage verklaringen. De greep van het bedrijfsleven was nog groter dan op vorige internationale klimaatconferenties. Volgens de voorzitter van Friends of the Earth International (FoEI) Nnimmo Bassey 'ging de top niet over reële oplossingen, maar over het creëren van gelegenheden om zaken te doen voor bedrijven', een megahandelsbeurs dus. Het is uiterst belangrijk de waarheid achter groene imago's naar buiten te brengen. Op de Rio+20 conferentie gebeurde dit op de *cupula dos povos*, de topconferentie van de volkeren, waar door bedrijven getroffen inheemse gemeenschappen hun verhaal konden doen. Op deze bijeenkomst stelde FoEI haar nieuwe rapport over de gijzeling van VN agentschappen door bedrijven voor en werd een gezamenlijk initiatief genomen om wereldwijd via legale wegen een einde te maken aan de straffeloosheid van bedrijven.

In Brussel vond op 23 juni de conferentie 'The Big Greenwash Circus' plaats, met de uitreiking van de Greenwash Award aan VLAM, die met haar campagne 'Vlees van hier? Met plezier!' even vergeet dat het voer voor deze dieren zo'n 9000 km heeft afgelegd, meestal ggo soja is, geteeld in Zuid-Amerika, met RoundUp, waarvan de schadelijkheid bewezen is. En dit hoewel de Europese consument geen ggo-voedsel verkiest. Dit voorbeeld en vele andere Greenwash situaties, motiveren ons om verder valse groene imago's te ontmaskeren, samen met andere bewegingen wereldwijd.

De redactie

Friends of the Earth, afdeling Vlaanderen en Brussel, is een pluralistische gewestelijke thematische milieuvereniging. De vereniging benadrukt in het bijzonder de banden tussen milieu en dossiers rond mensenrechten, oorlog en vrede en beklemtoont de noodzaak van internationale samenwerking. De organisatie gebruikt onderzoek, educatie en sensibilisatie, beleidswerk en geweldloze directe actie als hefboomen om haar doelen te verwezenlijken. De vereniging is lid van het Anti-Oorlogsplatform, de Bond Beter Leefmilieu, Ecopower, het Gents Ecologisch Centrum, Netwerk Bewust Verbruiken en het Platform voor Biologische Landbouw. Internationaal is de vereniging lid van Friends of the Earth international en aangesloten bij Abolition 2000 - het internationaal netwerk voor de afschaffing van kernwapens - en het International Peace Bureau. Onze campagne rond uraniumwapens is aangesloten bij de International Coalition to Ban Uranium Weapons. De verantwoordelijkheid voor de artikelen in het bulletin van Friends of the Earth ligt bij de auteurs ervan. Friends of the Earth is een Netwerkproject. Je kan ons steunen door Krekelsparen, ons projectnummer is: 96/0004. Je kan ons ook steunen via Dynamosparen. Indien je geïnteresseerd bent om ons op deze wijze te steunen aarzel dan niet om contact op te nemen met het FoE secretariaat of met Triodos bank (Tel. 02/548 28 29).

Een kernvrij België in een kernvrij Europa?

David Heller, Willem Van den Panhuysen

Sedert de wet voor de uitstap uit kernenergie – met een tijdschema voor de sluiting van België's oude kerncentrales – in 2003 werd aangenomen, is deze bijna voortdurend in vraag gesteld door politici en sleutelfiguren in de industrie. De welles-nietes-discussie riskeert een zelfbevestigende voorspelling te worden. Door het gebrek aan investeringen vanuit de overheid en de onzekerheid bij private investeerders ontstond een heel ongunstig klimaat voor méér energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. Een rapport dat in mei 2012 door het Belgische directoraat-generaal voor Energie werd opgesteld, suggereerde dat de “lichten zouden uitgaan” als gevolg van de uitfasering van kernenergie. Nochtans hebben talrijke studies aangetoond dat zowel in België als in Europa iedereen van voldoende energie kan voorzien worden zonder kernenergie, door ten volle het potentieel te benutten van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. Friends of the Earth Europe heeft uitgezocht hoe dit kan worden gerealiseerd met bovendien een reductie van minstens 40% in de uitstoot van broeikasgas tegen 2020. Greenpeace en INFORSE hebben scenario's ontwikkeld voor een 100% hernieuwbare energieopwekking tegen 2050. Maar om dit te realiseren is het van vitaal belang dat de federale regering duidelijk stelt dat de wet van 2003 behouden blijft.

In de Europese unie is het **EURATOM-verdrag ter bevordering van kernenergie** één van de stichtende documenten. Het ontstond in een tijdperk waarin de samenleving, de politiek en de wetenschap geloofden dat kernenergie op een dag alle energieproblemen zou oplossen. Het kreeg kracht van wet in 1958 en werd sindsdien nooit herzien.

Alle EU-lidstaten, inclusief de nieuwe, zijn automatisch lid van de European Atomic Energy Commission die de “snelle vestiging en groei van de kernindustrie als belangrijkste streefdoel heeft”. En dit terwijl de Europese burgers in ruime mate tegen kernenergie zijn, en Duitsland gekozen heeft om kernenergie af te bouwen. Het EURATOM-verdrag ondersteunt een verouderde, gevaarlijke, ‘hoog-risicovolle’ en dure technologie. En met een democratisch tekort: anders dan in veel andere beleidskwesties heeft het Europees Parlement geen invloed op budgetkwesties die onder het Euratom verdrag ressorteren. Het verdrag beoogt zowel de bevordering van de kernindustrie als het reguleren ervan. Dit belangenconflict doet vragen rijzen betreffende het garanderen van de nucleaire veiligheid.

Onder druk van pro-nucleaire regeringen en industrie, heeft de Europese Raad in 1977 een **speciale leenfaciliteit** gevestigd voor de ontwikkeling van nucleaire technologie. In totaal werden 50 leningen ter waarde van € 2,8 miljard verstrekt aan bedrijven in EU lidstaten, aan gunstige intrestvoeten.

De kernindustrie ontdekte nieuwe klanten in de **voormalige Oostbloklanden** en de leningen volgden de evolutie van de markt. Vanaf 1994 werden EURATOM-leningen beschikbaar gesteld aan projecten voor de “verhoging van de veiligheid en de efficiëntie van kerncentrales” in Centraal- en Oost-Europa. Deze leningen – evenals

Doel, kerncentrale en molen

Foto © Friedrich Tellberg

de leningen verstrekt door de European Bank for Reconstruction and Development – worden momenteel gebruikt om de levensduur van kernreactoren in Oost-Europa te verlengen.

Is het aanvaardbaar dat een verdrag van meer dan een halve eeuw oud, dat een zachte hand boven kernenergie houdt en de kernenergiesector nieuwe impulsen blijft geven, nog steeds niet is aangepast aan de huidige stand van wetenschappelijke bevindingen? We weten meer over gevaren van radioactiviteit dan decennia geleden en de wereld was getuige van de Fukushima ramp. Een recente studie van het Max Planck Instituut voor Chemie heeft aangetoond dat de regelmaat van het plaatsgrijpen van zware kernrampen tot nog toe werd onderschat, evenals het risico op zware radioactieve besmetting. Volgens hun berekeningen gebeurt een zware kernramp in de wereld gemiddeld 1 keer om de 20 à 30 jaar.¹

De Europese Unie heeft een verplichting om zijn burgers en hun leefmilieu te beschermen. Alle **financiële steun** ter bevordering van kernenergie dient te gaan naar onderzoek van en investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energietoepassingen. We moeten blijven ijveren voor **bindende doelstellingen** voor de afbouw van kernenergie en de toename van energie-efficiëntie en hernieuwbare energietoepassingen. Met wettelijke regelingen zodat niet de gemeenschap maar de uitbaters van kerncentrales verantwoordelijk zijn voor de ontmanteling van de kerncentrales en de berging van kernafval, en volledig aansprakelijk zijn bij ongevallen. **Tijd voor actie tegen het ondemocratische en verouderde Euratom verdrag!**

¹ Lelieveld, J., et al., Max Planck Instituut voor Chemie 2012 *Global risk of radioactive fallout after major nuclear reactor accidents*;

<http://www.atmos-chem-phys.net/12/4245/2012/acp-12-4245-2012.pdf>

NEIS Nuclear Information Service,
beweging voor afbouw van kern-
energie in Illinois, VS

Een krachtig neen aan de winning van steenkoolgas in de Kempen!

Nicola Freeman

Friends of the Earth Vlaanderen en Brussel lanceert een nieuwe **campagne tegen de winning van steenkoolgas in Limburg!** Steenkoolgas is hetzelfde als aardgas, met als voornaamste bestanddeel methaan. Het zit vast in gesteenten onder de grond en is daarom moeilijk te winnen. Deze winning heeft een zeer negatieve impact op het milieu, de volksgezondheid en het landschap. In dit nummer brengen we meer over het wat, hoe, wie, en waarom van winning van steenkoolgas in de Kempen.

Samenvatting van de problemen bij winning van steenkoolgas

Luchtvervuiling/broeikasgassen:

Tijdens het boren, de productie en het transport ontstaan lekkages waarbij methaan, een sterk broeikasgas, vrijkomt in de atmosfeer. Er is geen wetenschappelijke consensus voor de stelling dat onconventioneel gas (zoals schalie- en steenkoolgas) een significant lagere uitstoot van broeikasgas zal teweegbrengen dan andere, conventionele fossiele brandstoffen (zoals steenkool).

Energie: Ontwikkeling van schalie- en steenkoolgas zal een rem zetten op het realiseren van de goedkopere en veiligere oplossingen: energie-efficiëntie en hernieuwbare energietoepassingen, die zorgen voor een reductie van de uitstoot van broeikasgassen.

Watervervuiling: Methaan komt terecht in het grondwater en vervuult rivieren en stromen.

Landgebruik: Heel veel ruimte is nodig, met tientallen of honderden boorlocaties, dus een groot verlies van natuur en landbouwgrond, en een industrialisering van het landschap.

Infrastructuur: Aanvoerwegen voor zwaar vrachtverkeer, afvoerleidingen voor het gewonnen methaangas en als

ECBM wordt gebruikt een uitgebreid netwerk van CO₂ leidingen.

Lawaaihinder: Tijdens het aanleggen van de winninglocaties is de overlast groot. Het boren van één put kan tot acht maanden duren. Hier komt nog eens een grote hoeveelheid vrachtverkeer bij, wat ook voor luchtvervuiling en lawaaihinder zorgt.

Ontwatering: Deze manier van gaswinning veroorzaakt ernstige verdroging van de natuur.

Onblusbare branden: Doordat zuurstof in de ontwaterde steenkoollagen terecht kan komen, kunnen onblusbare diepe branden ontstaan, waardoor het drinkwater wordt besmet.

Bodemvervuiling: Vegetatie gaat kapot aan het methaan dat in de ondergrond vrijkomt en door het sterk vervuilde opgepompte water met kooldeeltjes, koolwaterstoffen, sulfiden en mogelijk ook radioactieve deeltjes, met name concentraties van uranium en thorium die in steenkool kunnen voorkomen.

Explosiegevaar: Het aanwezig methaangas kan zelfs explosies veroorzaken.

Al deze effecten hebben directe en indirecte invloeden op zowel de individuele gezondheid als op de volksgezondheid, en zijn niet alleen van lokale, maar ook van regionale en zelfs wereldwijde aard.

Totdat al deze problemen op een afdoende manier zijn opgelost, zijn wij van mening dat er geen verdere schaliegas en steenkoolgas activiteiten mogen worden voortgezet in Europa. **We doen een oproep aan alle EU-Lidstaten om alle huidige activiteiten te staken, alle vergunningen in te trekken en een verbod in te stellen op alle nieuwe projecten voor exploratie zowel als voor winning.**

De winning van steenkoolgas begint met het boren tot zo'n 1000 à 2000 meter diepte en het leggen van een verticale pijpleiding om het water uit de steenkoollagen op te pompen. Door het water op te pompen daalt de druk en komt het methaan vrij uit de poriën van de steenkool.

Het water uit steenkoollagen is erg vervuuld met steenkoolresten en sulfiden die voor sterke verzuring kunnen zorgen. Vervuiling met radioactieve stoffen komt ook voor.

Vaak wordt een aanvullende techniek gebruikt om de winning sneller en efficiënter te laten gebeuren, namelijk de 'Enhanced Coal Bed Methane' (ECBM). Hierbij wordt CO₂ met hoge druk in de steenkoollagen gespoten om het methaan te verdringen waardoor de opbrengst aanzienlijk wordt verhoogd.

Het gesteente kan eventueel verder opengebroken worden door 'fracken'. Daarbij wordt onder heel hoge druk een enorme hoeveelheid water met zand en toxische chemicaliën in het gesteente gespoten.

Wat gebeurt er nu in Limburg?

Onderzoek naar het potentieel voor steenkoolgaswinning in de Kempen begon reeds in 1996. In 2009 werd in Vlaanderen het 'Diepe ondergrond decreet' overeengekomen, dat bepaalt dat de van nature aanwezige koolwaterstoffen op een diepte van meer dan 100 meter eigendom zijn van het Vlaamse Gewest. Dit heeft als gevolg dat de eigenaars van niet bebouwde gronden (landbouwgrond, bossen, natuurgebieden) de komst van winningsbedrijven, die een vergunning kregen van de overheid, niet kunnen weigeren.

Limburg Gas is een nieuwe onderneming die opgericht werd als een samenwerking tussen het Australische bedrijf Dart Energy (80%) en de Limburgse investeringsmaatschappij LRM (20%) om steenkoolgas in de Kempen te ontginnen. Limburg Gas voerde studies uit naar de haalbaarheid van de winning van steenkoolgas en heeft op basis hiervan welbepaalde zones uitgekozen om proefboringen te doen. Voor eind 2012 zal hiertoe een toelating worden aangevraagd.

De plaats van deze testgebieden is een commercieel geheim. Wij vinden echter

dat de lokale bevolking het recht heeft om hierover ingelicht te worden. Daarom vragen we iedereen die iets te weten komt om dit publiek te maken.

Hoewel het project zou starten met een klein aantal proefboringen, kan men verwachten dat voor een commerciële gaswinning een groot aantal sites nodig zullen zijn, gespreid over de regio.

Er wordt beweerd dat er geen fracking technieken zullen gebruikt worden, omdat de steenkool laag in Limburg veel dunner is dan elders (1m in Limburg in vergelijking met 20m elders). Maar de andere problemen blijven: uitstoot van broeikasgassen, watervervuiling, schade aan het landschap.

Greenwashing

Volgens Minister Ingrid Lieten is steenkoolgas “groene energie”: een overgangsbrandstof om het tekort aan te vullen bij de overgang van kernenergie naar hernieuwbare energie. Ze verleent ijverig toelatingen voor boringen in haar thuisgebied en houdt geen rekening met de mogelijke gevolgen voor het lokaal milieu en de klimaatverandering.

LRM profileert zich als voortrekker op vlak van Cleantech, maar investeert ook meer dan € 2 miljoen in deze samenwerking voor het exploreren en exploiteren van de steenkoolgasreserves in de Kempen.

Volgens hen is methaangas een alternatieve zuivere energiebron en daardoor een veilig en kosteneffectief alternatief voor de traditionele energiebronnen.¹

Politici en energiebedrijven beweren dat onderzoek nodig is opdat de winning van het gas op een veilige manier kan gebeu-

Australië, protest tegen steenkoolgas (coal seam gas)

Foto: lockthegate.org.au

ren. Echter, ervaring elders heeft duidelijk aangetoond dat de winning van steenkoolgas vervuילend, duur en schadelijk is voor de gezondheid en het milieu. Moeten we dan echt die boringen in de mooie groene Kempen uitvoeren vooraleer we ons realiseren dat het een slecht idee is?

Bovendien, zelfs indien er op een veilige en goedkope manier steenkoolgas zou kunnen gewonnen worden, wijzen wij dit af omdat we erdoor afhankelijk worden van een nieuwe generatie van toepassingen van fossiele brandstoffen die een kwalijke impact hebben op de klimaatverandering. Wij vinden dat we net nu voluit moeten kiezen voor energie-efficiëntie en toepassingen van hernieuwbare energie.

Ondertussen willen we overal in de Kempen mensen sensibiliseren over de problematiek, zodat ze een eventuele aanvraag kunnen tegenhouden.

Maar er is ook goed nieuws! Het verzet is groeiende!

Wereldwijd komen gemeenschappen in actie en verzetten ze zich tegen het winnen van steenkoolgas en schaliegas. Schaliegas is aardgas dat vastzit in schalie, versteende klei. De manier van

winnen en de negatieve effecten van de winning zijn heel vergelijkbaar met deze van steenkoolgas. Een verschil is dat bij de winning van steenkoolgas niet altijd gebruik gemaakt wordt van fracken, terwijl fracken wel steeds gebruikt wordt bij de winning van schaliegas.

In Australië was er een sterk verzet tegen de plannen van Dart Energy voor het ontginnen van steenkoolgas. Overal waar ondernemingen proefboringen willen uitvoeren, werden brede samenwerkingen gevormd van boeren, lokale bewoners en milieubeschermers. Duizenden betoogden in de straten van Sydney en ook in kleinere landelijke steden zoals Lismore, New South Wales, is er krachtig verzet.

En er werden overwinningen behaald. Dart Energy werd gedwongen zijn plannen om te boren in St Peters af te blazen. Dichter bij huis zijn er ook talrijke bewegingen in het VK, Nederland, Frankrijk, Polen en Bulgarije.

Dit kunnen we ook!

Help ons een beweging uit te bouwen om steenkoolgas op de politieke agenda te plaatsen en Limburg steenkoolgas vrij te houden. Neem contact op met nicola@motherearth.org •

Pamflet uit het Nederlandse Boxtel:
“Schaliegas productie levert onverantwoorde lokale milieu- en gezondheidsrisico's op. Ook is het wéér een fossiele brandstof, in plaats van een duurzaam alternatief. Daarom is Boxtel tegen schaliegas. In woord en daad.”

Bronnen: ¹ <http://www.lrm.be> | Over de situatie in Limburg: artikel van **Djamila Timmermans** in *Oikos*, info@oikos.be | Documentaire **Gasland**: www.gaslandthemovie.com | Kortere Nederlandstalige versie van **Gasland**: https://www.dropbox.com/s/jmknajecwvqew/GasLand_NLsubtitles.mp4 | Over het verzet in Australië: <http://lockthegate.org.au> | Het verzet in Nederland: www.stopsteenkoolgas.nl/, www.schaliegasvrij-haaren.nl, www.schaliegasvrijboxtel.blogspot.be | Rapport van FoE Vlaanderen en Brussel: www.motherearth.org

Ogen open voor Greenwashing!

Lieve De Kinder (FoE) had een gesprek met Nina Holland van het Corporate Europe Observatory (CEO). CEO doet onderzoek naar en campagnes rond, de macht van het bedrijfsleven over het reilen en zeilen van de EU. Het is echt noodzakelijk om waakzaam te zijn naar de lobbyactiviteiten van bedrijven want het lobbyen is vrijwel niet aan regels onderworpen. CEO wil greenwashing doorprikken.

Lieve De Kinder

FoE: Nina, wat is jouw specifiek werkdomein bij CEO?

Nina Holland: Binnen CEO ben ik vooral bezig rond landbouwthema's samen met een paar collega's. We kijken naar voedselveiligheid, de agrobusiness lobby, biobrandstoffen, de RTRS (Round Table on Responsible Soy), het CAP (gemeenschappelijk landbouwbeleid in Europa) en pesticiden.

Dan weet je ook meer over het greenwashing verhaal van BASF, rond de bijensterfte en pesticiden?

Het is een verhaal dat perfect illustreert hoe ver bedrijven gaan in hun greenwash strategieën. Er is reeds lang een vermoeden dat pesticiden mede verantwoordelijk zijn voor de massale bijensterfte. De strategie van bedrijven is dat ze steeds de oorzaken elders zoeken, ook al is hun verantwoordelijkheid niet te ontkennen. Zo zal **BASF** de oorzaak leggen bij gebrek aan voedsel voor de bijen. En stellen dat pesticiden als ze op de juiste manier gebruikt worden, geen schade berokkenen aan bijen. Dus, als er toch schade is door pesticiden, dan is dat de schuld van de boer, zeggen ze. Onlangs verschenen twee artikels in het tijdschrift *Science* waardoor de bewustwording hier rond in een stroomversnelling kwam. Het gaat over de pesticiden die aangebracht worden op de zaden zelf, in een coating. De pesticiden verspreiden zich in de plant als deze groeit, komen ook in de nectar en de pollen en er werd bewezen dat ze schadelijk zijn voor de bijen. De bewering van BASF, dat pesticiden niet schadelijk zijn als ze juist gebruikt worden, slaat dus nergens op. Om de aandacht af te leiden van haar schadelijke praktijken poetst BASF ijverig haar imago op, o.a. als mede oprichter van het Franse bijendiversiteitsnetwerk waar ook een aantal ngo's deel van zijn. BASF bleef sedert de oprichting partner van dit netwerk. En begin juni zag je aan het Europese Parlement een mooi bloemenveldje in de vorm van een bij, naar aanleiding van de eerste Europese

week van de Bij. Met het logo van het bijendiversiteitsnetwerk, en met BASF vermeld als sponsor.

Wat motiveerde volgens jou het WWF dat mee aan de basis stond van de Ronde Tafel voor Verantwoorde Soja? En waarom hebben ze zich niet kritischer opgesteld?

WWF staat mee aan de basis van verschillende ronde tafels: rond soja, katoen, suikerriet, bietsuiker, palmolie. WWF moest zoals iedereen constateren dat via de overheden veel te weinig te bereiken viel. In hun visie lag de macht bij de bedrijven, dus gingen ze met de bedrijven in zee, maar dus wel onder de voorwaarden van die bedrijven. Het WWF en de mensen die het WWF steunen komen niet zozeer uit de beweging van kritische burgers, maar wel uit de beweging van natuurbehoud die zich weinig vragen stelt over mechanismen van macht en bezit. Er is ook de groep van 1000 dubieuze rijken, die grote donoren zijn, en in het bestuur zitten mensen van bedrijven als **BP**. Door alle financiële mogelijkheden die dit schept, heeft WWF ook mooie wervingscampagnes naar het publiek toe. Dit alles brengt mee dat ze veel gemakkelijker aan fondsen geraken en dus groter zijn dan b.v. **Greenpeace** en **Friends of the Earth**, die zich kritischer opstellen. Het wordt momenteel immers steeds moeilijker voor kritische organisaties om aan fondsen te geraken.

De film *Der Pakt mit dem Panda* van Wilfried Huismann heeft wel wat in beweging gebracht.

Ja, goed dat die film ook getoond wordt op *The Big Greenwash Circus* (nvdr conferentie rond valse oplossingen voor de klimaatcrisis die doorging op 23 juni). WWF heeft nu al op 14 punten klachten geuit op het boek van **Huismann**, waaruit wellicht een aantal rechtszaken gaan voortkomen. De film mag niet meer vertoond worden in Duitsland, en grote boekhandels hebben besloten het boek niet meer te verkopen

Nina Holland

uit angst voor juridische actie van WWF. Maar toch hebben velen het boek besteld, of de film op het internet gezien.

Kan je iets meer zeggen over het lobbywerk van WWF?

Ze hebben veel lobbyisten, en dus een grote invloed. Twee jaar geleden leek het WWF akkoord te gaan om palmolieplantages gelijk te stellen aan bossen. Ze probeerden ngo's tegen te houden om een boze brief te sturen. Ook in de aanloop naar **Rio+20** stelt WWF zich in tegenstelling met vele andere ngo's in veel te weinig kritisch op tov het bedrijfsleven, in het kader van 'Green Economy', waarin op de eerste plaats het bedrijfsleven ondersteund wordt, en niet de gemeenschappen, het milieu en de biodiversiteit.

De deelnemende organisaties in RTRS verwijten de anderen dat ze aan de zijlijn blijven staan.

In Zuid-Amerika strijden inheemse volkeren met alle middelen tegen de betrokken bedrijven. Gaan wij als organisatie ons dan verbinden met die bedrijven? Is het niet veel zinnvoller om de getroffen gemeenschappen te ondersteunen, ook juridisch en financieel, hun situatie hier bekend maken en het mogelijk maken dat ze hun verhaal in Europa en op internationale conferenties kunnen doen?

Zijn er recente evoluties in de RTRS?

De recente audits eind mei bevestigden dat de huidige praktijken geen enkele verbetering inhouden tov de betrokken gemeenschappen en het milieu. De **RTRS** gecertificeerde soja is nog geen groot succes op de markt. Het publiek wordt meer bewust.

Maar ondertussen gaan de bedrijven die deelnemen aan RTRS verder rustig hun gang?

Inderdaad, ze kunnen nog steeds rustig uitbreiden op het grondgebied van inheemse volkeren of boerengemeenschappen. Zolang het maar 'legaal' gebeurt. Volgens de RTRS moet er een dialoog

Wilfried Huismann, The Big Greenwash Circus, Brussel 23 juni

Foto: Ellard Vasen

plaatsvinden met de omliggende gemeenschappen. Het probleem blijft dat de inheemse volkeren niet op de hoogte worden gehouden van zoiets als de RTRS. Vaak lezen ze ook geen Spaans, hun leiders worden soms omgekocht en bedrijven schamen zich niet om inheems in te huren om het vuile werk op te knappen. Een voorbeeld: nadat een bedrijf een kaalslag had teweeggebracht op het grondgebied van een inheemse gemeenschap werden mensen uit deze gemeenschap ingehuurd om de wortels van de afgehakte bomen uit te graven. Is dat niet schrijnend? Inheems komen wel meer en meer op voor hun grondrechten, maar hebben wel geen weet van de greenwashing die in Europa plaatsvindt. En ja, soms hebben ze ook geen tijd om te blijven vechten.

Wie financiert het certificatieproces voor RTRS?

De kosten voor het hele voorbereidingsproces tussen 2005 en 2011 werden niet door het bedrijfsleven gedragen. De Nederlandse en de Duitse overheid droegen wel bij, met ontwikkelingsgeld. Ook WWF en Solidaridad, maar die krijgen zelf ook geld van de overheid. Je kan hier spreken van een driehoeksverhouding: overheid, bedrijven en de betrokken ngo's.

In dit bulletin hebben we o.a. ook de acties in Nederland, georganiseerd door A Seed, vermeld, bij de Albert Heyn vestigingen. Hoe was de reactie hierop en kan je over resultaten spreken?

Over het algemeen werden de acties door het publiek goed ontvangen, de reactie van de managers verschildte naargelang de vestiging. **Albert Heyn** laat de acties

gewoon passeren maar heeft geen veranderingen doorgevoerd. Een belangrijk resultaat van de acties is wel dat op de producten geen melding aangebracht wordt dat ze RTRS gecertificeerd zijn. Hierdoor is de RTRS greenwash minder succesvol. Vanuit hun perspectief is dit logisch, als consumenten gaan googlen op RTRS, dan vinden ze vooral de grote stroom kritische artikelen!

Het toont aan dat actie resultaten oplevert. Heb je nog ideeën over wat we als consumenten en organisaties kunnen ondernemen?

We moeten verder met alle mogelijkheden greenwashing doorprikken. Je kan in je omgeving laten weten dat labels niet kloppen. Je kan commentaren achterlaten bij promotieartikelen. Je kan lid worden van WWF en van binnenuit je protest laten horen, en je kan anderen uitnodigen om dat ook te doen. Je kan de film van Wilfried Huismann promoten. Je kan antigreenwash stickers aanbrengen op affiches. Als organisaties is het belangrijk op tijd en met velen je standpunt naar buiten te brengen, als er weer onderhandeld wordt over een nieuw label dat niet klopt. Voor de RTRS kwam het massaal protest van organisaties eigenlijk te laat. CEO stelde zich wel vanaf het begin kritisch op, maar bestond toen nog maar uit een klein aantal mensen. ●

Vliegtuigcrashes brengen verarmd uranium in het milieu

Willem Van den Panhuysen

Twee diplomatieke documenten uit 2008 doen vragen rijzen over de controle en het toezicht op radioactieve materialen in vliegtuigen, in het bijzonder wat de contragewichten¹ aangaat die in veel gevallen van verarmd uranium (DU)² gemaakt zijn.

Op 23 oktober 2008 vroeg de VS-ambassade in Vientiane, Laos, aan Phoenix Clearance Ltd – een firma actief

in de opruiming van niet-geëxplodeerde munitie – om de vermeende eigenaar van een contragewicht te verzoeken dit voor berging over te dragen aan de autoriteiten. Dit contragewicht zou afkomstig zijn van een vliegtuig van VS makelij dat waarschijnlijk tijdens de indochinese oorlog in Laos neerstortte. De regering van Laos werd verzocht het op te halen en af te voeren met inachtneming van zijn lichte radioactiviteit. De ambassade vroeg de VS-regering om begeleiding, met de vermelding dat “bij ons weten de regering van Laos niet vertrouwd is met het veilig hanteren en afvoeren van zelfs licht radioactieve items”.

De man die het 9 kilo wegende contragewicht aantrof op de plek van de vliegtuigcrash, begroef het in zijn achtertuin en hoopte het te kunnen verkopen. Indien het contragewicht niet is beschadigd, loopt de man nagenoeg geen gezondheidsrisico, aangezien het DU normaliter bedekt is met een coating om oxidatie te voorkomen.

Een circulaire van de U.S. Federal Aviation

Administration adviseert: “Alhoewel DU normaal geen gevaar oplevert, moet het toch met voorzorg worden gehanteerd. Het belangrijkste gevaar dat zich met DU stelt is het schadelijke effect dat het materiaal kan hebben bij opname in het lichaam. Wanneer deeltjes worden ingeademd of verteerd, kunnen ze chemisch toxisch zijn en het inwendige weefsel aanzienlijk en langdurig bestralen.”

Een artikel in *Nature* uit 1988 vermeldde dat in het ergste scenario van het neerstorten van een Boeing 747 met 450 kilo contragewicht, 250.000 mensen gezondheidsrisico's zouden oplopen door inademing of opname van uraniumoxidedeeltjes.

Friends of the Earth vindt dat DU niet in vliegtuigen mag worden gebruikt. Wereldwijde afbouw van kernenergie zal de productie van DU stopzetten. DU is immers een afvalproduct van de productie van verrijkt uranium voor kerncentrales en kernwapens. ●

Het volledige artikel en de geraadpleegde bronnen:

<http://motherearth.org/pages/nl/node/476>

¹ Contragewichten worden gebruikt in grote burger- en militaire vliegtuigen om hun zwaartepunt tijdens de vlucht te handhaven. Mede omdat DU zwaarder is dan lood en dus minder plaats inneemt voor een gelijk gewicht. DU-contragewichten werden tot in 1981 gebruikt in Boeing 747 vliegtuigen; daarna verving wolfram het DU.

² DU (Eng.: depleted uranium) is een radioactief en chemisch toxisch zwaar metaal. De limiet voor de stralingsbelasting van 1 milliSievert per jaar kan worden overschreden als opruimingswerkers stofdeeltjes met DU inademen bij een brand na een vliegtuigongeval.

AGENDA 2012

Voor de meest recente info, surf naar
www.moederaarde.be

vr 3 tot wo 8 aug **Klimaatactiekamp**
in **Leuven** Info: www.climaxi.be

do 9 aug Jaarlijkse **Hiroshima**
Nagasaki herdenking – 21u Sint-
Niklaaskerk en Graslei **Gent**

Om geen nummer te moeten missen van het **Friends of the Earth Bulletin**: Word lid van **Friends of the Earth**.

za 25 aug **Feest voor 10 jaar**
Boerenmarkt in **Gent** (vanaf 10u)

wo 19 sep **Mars op Brussel** voor
'Good Food, Good Farming' (hervorming
Europese landbouw)

za 22 sep Let's do it - **World cleanup**
2012 in **België** Info: jef.helderweert@skynet.be, www.letsdoitworld.org

Ben je ook begaan met het milieu, het klimaat en de sociale rechtvaardigheid?

Ben je al lid van Friends of the Earth? Van harte bedankt! Nodig je ook mensen in je omgeving uit om lid te worden?

Ben je nog geen lid en wil je onze werking steunen?

We verwelkomen je financiële steun, bij voorkeur door een regelmatige bijdrage in de vorm van een permanente opdracht. Maar ook een eenmalige gift is welkom. Vanaf 5 euro per jaar kan je lid worden.

Praktische info: www.moederaarde.be/steun of pag. 2 in dit nummer

Als lid krijg je bovendien korting op maaltijden in de biologische en veganistische restaurants **Lekker Gec** en **Komkommertijd**

Komkommertijd

Maar ook je inzet en creativiteit in een van onze campagnes zijn heel welkom!

info/contact: contact@motherearth.org

Groene energie, een basisrecht?

Famke Vekeman

Op maandag 11 juni organiseerde vzw Climaxi een colloquium rond het recht op (groene) energie in het Vlaams Parlement. Bart Martens (sp.a), Hermes Sanctorum (Groen), Dirk Vansintjan (Ecopower) en Paul Vanlerberghe (Gaselec) gaven hun visie over het energie-armoede-probleem en zochten naar oplossingen.

Hermes Sanctorum pleitte voor veel meer investeringen in duurzame energiebronnen dan vandaag het geval is. Zo gaat er momenteel nog 12 keer meer geld naar fossiele brandstoffen dan naar hernieuwbare energie. Hij lanceerde het voorstel om met groene obligaties te werken, maar bovenal bij Electrabel aan te kloppen om de nucleaire winsten af te romen. Ook pleitte hij voor het stopzetten van subsidies voor pseudo groene energie projecten. Om meer democratische controle te garanderen op het energiebeleid en om de prijzen beter te harmoniseren is hij voorstander van één Vlaams energiedistributienetbedrijf ipv de regionale bedrijven die nu onder Eandis zitten.

Bart Martens, die ook beheerder is bij Eandis, vond dat de federale regering al één en ander gedaan had onder impuls van de socialisten maar dat verdere inspanningen mogelijk waren: het opdrijven van de hoeveelheid gratis elektriciteit of een gedifferentieerd BTW stelsel waarbij het gedeelte basiselektriciteit aan 6% belast wordt. Ook Martens is voor het afromen van de superwinsten van de grote speler op de energiemarkt, Electrabel. Dat geld kan dan geïnvesteerd worden in windmolens op zee. Hij is ook voor het solidariseren van de meerkost per regio voor oa zonnepanelen (afhankelijk van het aantal zonnepanelen dat er in de regio werd geplaatst door individuen en bedrijven, betaalt elk huishouden méér voor de distributiekost). Martens is echter niet gewonnen voor één Vlaamse netbeheerder. Het Telenet verhaal leert ons namelijk dat de kans groot is dat zo een bedrijf ge-

privatiseerd wordt en naar de beurs trekt. Terwijl gemeenten toch wel de controle dienen te behouden over deze instellingen.

Dirk Vansintjan pleitte voor meer ruimte voor coöperatieven en een door de burger gestuurde energiemarkt. Hij wees er op dat Ecopower louter de kostprijs van de energie doorrekent aan de participanten. Niettemin is de prijs van energie al fiks gestegen, en we moeten er rekening mee houden dat de energie nog duurder zal worden in de toekomst. Daarom is het van extra belang om sociale maatregelen te nemen. Vansintjan vindt het trouwens hallucinant dat de distributienetbeheerders waar gezinnen terecht komen als ze hun energiefactuur niet meer kunnen betalen (al dan niet met een budgetmeter) de sociale leveranciers genoemd worden. De prijs kan gemakkelijk 33% hoger liggen dan bij ecopower! Wie is hier dan de sociale leverancier?

Paul Vanlerberghe pleitte voor een gratis basispakket energie voor iedereen, gekoppeld aan het inkomen waarover iemand beschikt, en gelinkt aan het recht op menswaardig wonen, want het één gaat samen met het ander.

Een veertigtal mensen uit de sociale sector, OCMW's én vakbonden volgden het debat. Zij waarschuwden o.m. voor de neveneffecten van progressieve tarieven: in principe is men wel voor, maar men wijst er op dat mensen met een laag inkomen in slechte woningen leven die het verbruik opdrijven. Climaxi wil in het najaar de gemeenteraadsverkiezingen aangrijpen om een campagne te voeren rond dit thema en roept binnenkort de aanwezigen opnieuw samen om die verder uit te werken. ●

Meedoen? info@climaxi.be

Colloquium- Groene energie, een basisrecht?